



dr hab. Irena Ramik-Mażewska

Szczecin, 12.06.2019r.

Instytut Pedagogiki

Uniwersytet Szczeciński

Recenzja rozprawy doktorskiej

magister Mireli Lubińskiej-Tomczak

ASYSTA RODZINNA W OPINII KLIENTÓW OŚRODKÓW POMOCY
SPOŁECZNEJ, ASYSTENTÓW RODZIN I INNYCH PODMIOTÓW
WSPERAJĄCYCH RODZINĘ

napisanej pod kierunkiem dr hab. Hany Cervinkovej prof.DSW

Pojawiające się kontrowersje co do znaczenia nowych form życia rodzinnego nie zmieniają faktu, że rodzina jest jedną z najważniejszych deklarowanych wartości. Pozostaje nadal podstawową siecią umożliwiającą radzenie sobie z wyzwaniami współczesnego życia. Wpływy zmian społecznych, ekonomicznych i demograficznych na rodzinę są powszechnie zauważane. Wskazuje się na problemy rodziny w wypełnianiu jej zadań, na trudności materialne, brak wzajemnego wsparcia i patologie. Podejmowanie problematyki współczesnej rodziny, a zwłaszcza metod pracy z rodziną dysfunkcyjną, która jest wyzwaniem dla współczesnych struktur państwa widoczne jest w opracowaniach z zakresu pedagogiki, w tym zwłaszcza pedagogiki społecznej. Przykładem jest właśnie przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska. Dysertacja magister Mireli Lubińskiej-Tomczak ma układ klasyczny. Składa się ze wstępu, komplementarnych względem siebie rozdziałów, wymaganych





streszczeń, bibliografii oraz aneksów. Wraz ze wszystkimi załącznikami liczy 238 stron. Przyjęcie takiej struktury pracy jest zgodne z wymaganiami, stąd od strony formalnej recenzowana rozprawa spełnia w pełni standardy stawiane pracom doktorskim o charakterze empirycznym.

Tytuł dysertacji *Asysta rodzinna w opinii klientów ośrodków pomocy społecznej, asystentów rodzin i innych podmiotów wspierających rodzinę* odpowiada treściom w niej zawartym. Daje potencjalnemu czytelnikowi wskazówkę, jakiego obszaru eksploracji naukowej dotyczy rozprawa. We wstępie Autorka krótko prezentuje pole swojego doktoratu. W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Systemowe uwarunkowania asystentury rodzin* magister Mirela Lubińska-Tomczak rekonstruuje konteksty historyczne i definicyjne asystenta rodziny, jego funkcje, zadania oraz metody pracy. Opisuje interdyscyplinarne uwarunkowania zawodu asystenta rodziny, wskazuje na wielość społecznych płaszczyzn współdziałania wyrażających się zadaniami wielu instytucji. Charakteryzuje rodziny wspierane i podkreśla złożoność procesu współpracy asystenta z rodziną. Rozdział ten Badaczka kończy prezentacją dotychczasowych badań krajowych nad asystą rodzinną. Lektura w części teoretycznej nie wzbudza zastrzeżeń. Chciałabym jednak zaproponować Autorce zastanowienie się, czy w przypadku publikacji książki, nie warto byłoby osadzić zawodu asystenta rodziny w problematyce współczesnych przemian cywilizacyjnych, które nierzadko leżą u podstaw patologii życia rodzinnego. Przeobrażenia społeczne stają się także motywatorami dla podejmowania zawodu asystenta rodziny i lokują go w szeregu zawodów społecznie pożądanym. Moja sugestia wynika z treści *Kwestionariusza wywiadu swobodnego dla asystenta rodziny* (s.236), zakładam bowiem, że w narracjach asystentów rodziny ta problematyka wybrzmiała i warta byłaby osobnego opracowania.

W rozdziale drugim rozprawy doktorskiej Autorka prezentuje *Metodologiczne podstawy badań własnych*. W opisie odnosi do współczesnych koncepcji pracy socjalnej *resilience* oraz *empowermentu* wskazując na nie, jako wiedące dla prowadzenia własnych dociekań naukowych. Autorka przyjęła założenie, że zmiana





sytuacji rodziny jest konsekwencją posiadanych przez nią (rodzinę) zasobów, jak i uznania przez asystenta rodziny jej (rodziny) podmiotowości. Celem dysertacji doktorskiej Badaczka uczyniła wzbogacenie wiedzy na temat *relacji asystent-rodzina wspierana, asystent-służby pomocowe w obszarze dyskursu pedagogiki społecznej i socjalnej* (s.70). Przyjmując zaś jakościową strategię badań ujęła ją w trzy, szeroko opisane, kategorie problemowe poddając poznaniu samoocenę asystentów rodziny oraz ocenę pracy asystentów rodziny z perspektywy innych zawodów pomocowych i rodzin wspieranych. Biorąc pod uwagę przedstawiony przedmiot i cel badań uwzględniła kryteria metodologiczne poprawności formułowania problemów.

Ich konstrukcja wskazuje na świadome wybory kierunków poszukiwań badawczych magister Mireli Lubińskiej-Tomczak. Niewątpliwie pełną egzemplifikacją dojrzałości metodologicznej Badaczki byłoby skonstruowanie problemu głównego pracy. Posłużenie się przez Autorkę techniką wywiadu pogłębionego znajduje w pracy pełne uzasadnienie. Pozwoliło Badaczce na odkrywanie znaczeń usłyszanych narracji i ich interpretację. Zastosowanie w badaniach strategii jakościowej pozwala na podejmowanie problemów mało znanych, które badacz bardziej przeczuwa, niż no nich wie (Pilch, Baumann, 2001, ss.. 279–280).

Rozdział trzeci dysertacji zatytułowany *Asysta rodzinna w świetle badań własnych* konkretyzuje przyjęte kategorie problemowe. Jest to najbardziej obszerna (114s.) i niezwykle ciekawa z poznawczego punktu widzenia część pracy. Prezentacja zebranych narracji i ich interpretacja wypełniają oczekiwania recenzenta odnośnie kwalifikacji poznawczej i poziomu rozprawy doktorskiej. Badaczka opisuje każdą z badanych grup, jej wiedzę na temat zawodu asystenta rodziny oraz oczekiwania narratorów wobec powinności asystenta rodziny. Niezwykle cenne są tutaj wypowiedzi samych asystentów rodziny. Podkreślają bowiem nie tylko trudy wykonywanej pracy, ale w pełni uzasadniają ważność podjętej przez Autorkę tematyki. Magister Mirela Lubińska-Tomczak poradziła sobie z bardzo obszernym i niełatwym materiałem badawczym. W tekście Badaczce „udało się uciec” od normatywizmu, tak często kuszącego w przypadku problemów związanych z rodziną. Uzyskany z badań obraz jest





bardzo przekonujący i stanowi ważny wkład w rozumienie nie tylko zawodu asystenta rodziny, ale idei koniecznej pomocy rodzinie. W podsumowaniu rozważań teoretycznych i praktycznych zawartych w rozdziale czwartym Autorka podejmuje dyskusję z realizacją, w pracy asystentów rodziny i instytucji pomocowych, przyjętej koncepcji pracy socjalnej.

Konkluzja

Przedłożona rozprawa doktorska magister Mireli Lubińskiej-Tomczak stanowi ważne studium socjo-pedagogiczne. Jest istotnym głosem w dyskursie pedagogiki społecznej i socjalnej. Z jednej bowiem strony poznajemy wielość aspektów zawodu asystenta rodziny, z drugiej zaś strony Autorka odsłania problemy polskich współczesnych rodzin, które poprzez brak umiejętności zarządzania własnymi zasobami zagrożone są wykluczeniem społecznym. Pracę czyta się z zainteresowaniem, aczkolwiek wielość podrozdziałów (rozdział pierwszy, trzeci) sprawia wrażenie jedynie zasygnalizowania tematyki i miejscami odczuwa się, w stosunku do prezentowanego materiału badawczego, brak jej pogłębionej teoretycznej interpretacji.

Nie traktuję tego jako zarzut, ale warto przemyśleć prezentację zawartości treściowej poszczególnych rozdziałów w przypadku publikowania rozprawy. Mimo bogatej bibliografii, wskazującej na obycie się Autorki z literaturą przedmiotu, odczuwa się niedosyt odniesień do literatury obcojęzycznej. W rozdziale trzecim dysertacji poświęconym empirii Badaczka dokonywała podsumowania opisywanych badań, są one ciekawą konkluzją o charakterze teoretycznym i praktycznym. Szkoda, że w zapowiadanych, w rozdziale czwartym, wnioskach końcowych zabrakło odniesień do wcześniejszych podsumowań, a tym samym zabrakło wyrazistych wniosków końcowych. Jest to pewien mankament pracy, ponieważ zebrany i przedstawiony materiał badawczy uprawnia magister Mirelę Lubińską-Tomczak do formułowania





wniosków odnoszących się do natury prawa, edukacji, ekonomii społecznej, czy socjologii.

Pozytywnie oceniam ogólną wiedzę teoretyczną Autorki z zakresu pracy socjalnej oraz Jej osobiste zaangażowanie i podjęty trud badawczy. Rozprawa może stać się cennym źródłem informacji dla badaczy i praktyków zainteresowanych problematyką asystenta rodziny i kondycji współczesnej rodziny. Lektura pracy pozwala na poznanie wprawdzie z konieczności cząstkowego, ale wielostronnego oglądu złożonych zagadnień zawodu asystenta rodziny oraz jego społecznej roli, stanowić jednak może podstawę do rozważań nad nowym modelem pracy asystenta rodziny. Zebrane informacje skłaniają zatem do refleksji i mogą być inspiracją do szerszych, bardziej pogłębionych studiów i badań w obszarze pracy socjalnej, która służyć ma zapobieganiu, a jeśli trzeba przewyciężaniu izolacji i wykluczenia społecznego, które nierzadko bywają skutkiem braku edukacji i wsparcia.

Biorąc pod uwagę walory naukowe dysertacji magister Mireli Lubińskiej-Tomczak, uważam, że spełnia ona wymagania stawiane rozprawom doktorskim (art. 13.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.). Odnosi się to zarówno do warstwy merytorycznej, metodologicznej jak i praktycznej. Wnoszę więc o jej przyjęcie i dopuszczenie do publicznej jej obrony.

Grzegorz Paweł

